

21.

6/4794

1848. MÁRCZIUS 15.

ÜNNEPI BESZÉD.

TARTOTTA:

AZ UJPESTI IZR. HITKÖZSÉG TEMPLOMÁBAN 1898. MÁRCZIUS 15-ÉN,

Dr. VENETIANER LAJOS

FÓRABBI.

KIADTA AZ UJPESTI IZR. HITKÖZSÉG.

(A TISZTA JÖVEDELEM AZ ISKOLAALAPRA FORDITTATIK.)

98-4 SCHÖN BERNÁT, UJPESTEN.

1848. MÁRCZIUS 15.

ÜNNEPI BESZÉD.

TARTOTTA:

AZ UJPESTI IZR. HITKÖZSÉG TEMPLOMÁBAN 1898. MÁRCZIUS 15-ÉN,

Dr. VENETIANER LAJOS

FÓRABBI.

KIADTA AZ UJPESTI IZR. HITKÖZSÉG.

(A TISZTA JÖVEDELEM AZ ISKOLAALAPRA FORDITTATIK.)

98-4 SCHÖN BERNÁT, UJPESTEN.

DE BALLAGI CÉZA.

Szabad hazánk ujjaszületésének félszázados fordulóján áraszd reánk a lelkesültség szellemét, mindenható Isten, hogy megértve a nagy idők tanítását, honszerelemtől lángoló szívvel, testvéri ölekezésben munkáljuk a haza javát. Amen.

Ez a hónap legyen számotokra a hónapok feje, elseje legyen az év hónapjainak.

(II. Móz. XII. 2.)

Igy szól hozzátok, Izrael fiaihoz az Irás arról a hónapról, a melynek ujholdját e héten fogjuk megszentelni s a melyben Izrael élete legfőbb mozzanatának van évfordulója. Az a hónap, a midőn a tavaszi napsugár meleg csókja új életet lehel az anyaföldbe s megolvadván Pharaó szívének is a jégkéрге, Izraelnek szabadságra vágyó szelleme keresztül tudott hatolni az egyiptomi szolgaság fagyasztó hidegén, az a hónap legyen Izrael számára a legelső, és legfőbb hónap mindaddig, míg életének borult egét át nem törte egészen az örök szabadság s a változatlan boldogság tavaszi napsugara.

Ez a hónap legyen számotokra a legfőbb hónap; így szól hozzátok, Magyarokhoz, az Irás szava, mert ebben a hónapban vonultatok ki Egyiptomból, (Móz. II. XXXIV. 18.) sötétségből világosságba, szolgaságból szabadságba.

Szabadság! Égi szózat, mely Egyiptomban hullott először a népek tengerére s mely négyezer év óta veti folyvást szélesedő gyűrűit és magával ragadva az iszapos habokat, elemi erővel fogja

terjeszteni romboló hullámainak fodrait mindaddig, míg fölszínének lecsendesült kristálytükrében meg nem látszik a derült égboltozat képe, míg az emberiség közboldogságának lecsillapult ábrázata vissza nem tükrözteti az Isten képmására való teremtettséget. Szabadság! E szó hallatára megpezsdül ereinkben a vér, embereknek érezzük magunkat, de lelkünk elkomorul, látva a történet sápadt alakjait, kiknek nem szabadott beszélniök, érezniök, gondolkodniök s csak eleven szerszám gyanánt szolgáltak halandó embereknek s forró hála rebben el ajkainkról az igazság Istenéhez, ki nem mért reánk hasonló sorsot, ki örök törvényének Egyiptomban kipattant rügóját működésbe hozta hazánk földjén is s mélyen véste emlékezetébe az ujjászületett Magyarországnak: Ez a hónap legyen számodra a legfőbb hónap, ez a nap legyen emlékezetül számodra s ezt a napot ünnepeld a te utódaiddal az Örökkévaló ünnepe gyanánt! (II. Móz. XII. 18.)

Bizony, az Isten ünnepe gyanánt ünnepeljük mi ezt a hónapot, ezt a napot, a midőn felvillant a honfiakban az isteni szikra, midőn halandók porhüvelyé köré dicső glóriát vont az örök igazság, midőn rabszolgák bilincseinek siralmas gyászénekét fölváltotta az összeomló békóknak ünnepre hívó örömdala, midőn a lehulló lánczok csörrenése megrázkódtatta a földet, fölébresztette az alvókat s emberekké váltak a kényuralom páriái.

Szabadság ünnepe! Lelkes örömmel üdvözöljük emlékét a te születésnapodnak, mely Isten elé hozott bennünket, hogy a hit örök tűzéből ragadjunk szikrát honfiúi szerelmünk melegéhez s hogy Isten előtt fogadjuk keblünkbe bölcseink tanítása kapcsán e legfőbb hónap mai napjának dicső emlékeit.

Hat hasonlattal jelzik a bölcsek (Pesikta ed. Buber p. 53) a szabadság hónapjának a fontosságát s e hasonlatok megszívlelésétől függ a mi elhatározásunk, hogy továbbra rabok legyünk e, vagy szabadok; nyissátok meg sziveteket, hagyjon bennetek mélyes mély nyomokat az ötven éves mult nagy emléknapja, hogy szabad

hazánk szabad jövőjének megvetett alapján tovább építve, szent zsolozsma gyanánt törjön elő keblünkből a szózat, hogy rabok, rabok nem leszünk!

* * *

A szabadság hónapja bölcseink tanítása szerint, mindenek fölött az időmutatóhoz hasonlít. Emlékeivel, tanúságaival s vívmányaival hazánk jövőjének boldogságának legpontosabb s egyszerűsége legérzékenyebb időmutatója ez a hónap. Ha honszerelem aggodalma dülja kebledet s dicső multnak tünedező visszfénye mellett óhajtanál a jövőbe tekinteni, úgy ne merülj a kalandozó merengés ködös homályába, hanem vedd vizsgáló pillantásodat a márczius hónapjára, hazánknak az időmutatójára s megtudod, hogy hazánk népeire verőfényt, avagy vészes vihart rejt-e méhében a közel jövő.

Ha honfiúi önértetnek magasba szárnyaló reményei ragadnának el s büszke öntudattal szemlélve a nagy alkotásokat, melyek hazánkat egy sorba helyezik a földkerekség virágzó országaival, azt hihetnéd, hogy még ötven évnek ilyen haladása teljesülésbe fogja vinni a Magyarország összes álmait, úgy ne kövesd a képzelet csapongását, de mélyedj el a mai nap vizsgálatába, hazánk időmutatójába s akkor megtudod, hogy valójában mennyire haladtunk, hogy kápráztató reményeink nem-e ragyogó délibáb, melyet a mult idők napjának sugarai varázsoltak a jelen sivatagába. Nézd az időmutatót, meg van még rajta, nem kopott még le róla a 12 pont; számlapján még olvasható: van felelős kormány, van népképviselő, szabad a jobbágy, szabad a sajtó, egyenlően mérik a jogot, nincsen felekezeti harcz, nincsen nemzetiségi dulakodás, és a többi mindmégannyi dicső szülöttei a márczius 15-ének, de az óramű, mintha 50 év óta koptak volna kerekei, fáradtan zakatol. Polgártársaim! Az ünnepély magasztossága tiltja.

s a hely, a hol állok, meg nem engedi, hogy a márczius 15. időjelző számlapja alatt rejlő mozgató erőket teljes mivoltukban tárjam föl előttetek; vegyétek csak magatok szemügyre az időjelzőt s ha látjátok, hogy bizony nem azt mutatja ma, mint ötven évvel ezelőtt úgy figyeljük meg a bölcsek második hasonlatát mely szerint

a szabadság hónapja virágos kert közepébe állított őrtoronyhoz hasonlít. Hazánk megújulásának ünnepét ülve, aggódó pillantást akarnánk vetni a jövőbe s kutatni óhajtanok az ellent, a mely támad, megismerni szeretnők az erőt, mely biztat s győzelemre visz? Föl az őrtoronyba, onnét láthatjuk, hol támadt rés, hol kell sánczokat emelnünk, hol védjük meg virágos kertünket. A márcziusi eszmék alkotják hazánknak őrtornyát; mig szilárdan áll s büszkén mered a magasba az őrtorony, addig nem kell féltünk hazánkat, addig nem termett meg az az ellen, mely alá tudná ásni hazánk virulását. Ezer éves történetünk tanuságát hirdeti a zászló, melyet az őrtorony ormán lenget a márcziusi szellő; ezer éves történetből csillogtatják felénk a fényes márcziusi napok azt a nagy tanuságot, hogy bármiként tomboljon is az ellenség bösz vihara, bárminő dülő fergeteg söpörje is végig pusztító erejével hazánk virányait, megtörik az elemek hatalma, megszünik a fegyverek vészes csörtetése, ha nem roskadozik az őrtorony ha nem haltak ki belőlünk a szabadság hónapjának szabadság eszméi, ha ki nem fogy belőlünk az eleven lelkesedés, hogy fenntartsuk s sértetlenül őrizzük meg hazánk boldogságának mentsvárát, a márcziusi vívmányokat. De bevehetetlen erős várunk csak akkor léssen a márczius idusa, ha bölcseink harmadik hasonlata kapcsán

értékes gyűrűnek tekintjük a szabadság hónapját, melyet mintegy féltékenyen őrzött családi ereklyét kell általadnunk a mi utódainknak. Rendre hullanak sorainkból a márcziusi napok tanui; megtört aggokká váltak az ifjak, kik lelkesedve s lelkesítve a hon-

szerelem varázsgyűrűjével, vér nélkül vilták ki a szabadságot: más nemzedék kezében van már a gyűrű, mi még tisztán kaptuk apáinktól, mi még láttuk, hogy minő erőforrást nyitott az meg apáink birtokában, mi még apáink iránti közvetlen kegyeletből tiszteletben tartjuk a gyűrűt, vigyázzunk, hogy tisztán s varázseréjének teljességében adjuk át gyermekeinknek apáink örökét. Jaj az utódoknak, ha majd szükség esetén a történet régiségtárából kell előkeresniök a 48-as márcziusi lelkesedés ereklyéjét, a szabadság hónapjának rozsdá fogta, idő marta, varázsát vesztette gyűrűjét; ne a nemzedékről nemzedékre folyvást halványodó kegyeletre bizzuk az emléket, de a mindennapi fohász foglalatjában szívbeli életszükséglet gyanánt szálljon utódainkra a honszeretet s a szabadságvágy szent öröksége, mert akkor, megértve a bölcsék tanításának negyedik hasonlatát

a szabadság hónapjának emlékeivel átadtuk gyermekeinknek a boldogság kincsházának kulcsait is. Hiszen ha kérjük, vajon mi szülte hazánkban azt a rendkívüli rohamos fejlődést mely a közművelődés s a közgazdaság terén nem kényszerít bennünket szegényszemre visszamaradni Európa virágzó államai mögött; ha kérjük, hogy mi képesítette hazánkat arra, hogy néhány évtized alatt úgy tudja pótolni a százados mulasztásokat, hogy a külföld tisztelettel hajol meg az ország előtt s vágyakozva verseng barátságáért; ha kérjük, hogy mi nyitotta meg hazánkban a közboldogság kincsházát, mely a tudományos és a gazdasági fejlődés feltételeit egyaránt hozzáférhetővé teszi az ország valamennyi polgárának, úgy minderre csak egy a válasz: 1848. márczius 15-ike. A szabadság hónapjának első szabad napja volt az ország kincsházának a kulcsa; adja föl az ország a márcziusi vívmányokat s bezárul a kincsház, elapad a forrás, mely áldólag buzogtatja a polgári közmegelegedés boldogságát s ki tudja, vajon a társadalmi s gazdasági rázkódtatás, mely ép napjainkban emészté ha-

zánknak erejét, nem-e annak tulajdonítható, hogy szívünkben megrozsdásodott a haza kincsházának a kulcsa, melyen nem látható többé a márcziusi nagy napok jelszava: Szabadság, Egyenlőség, Testvériség! Még nem dobtuk el, csak rozsdás a kulcs, hatalmunkban áll még kifényesíteni. amit pedig csak akkor érünk el, ha megszívleljük a bölcsek tanításának ötödik hasonlatát, mely szerint

a szabadság hónapja a kézműves szerszámjához is hasonlít. Szomorú annak az országnak a sorsa, hol a szabadság hónapja csak a kincses házat nyitja meg, de megfeledkezik a kézműves szerszámjáról! Mondjuk ki csak nyíltan, leplezetlenül, hiszen a történelmi igazság az egyedüli, a mely könyörtelen őszinteséggel tárja fel a valót: fölszabadult a jobbágy, kinek azonban rabságában volt legalább kenyere; ötven év óta szabaddá lett, de azóta meg is éhezett s kenyér után kiált. Mi okozta ezt? Semmi egyéb, mint hogy szabad önállóságunk óta a törvényhozás százados mulasztások kényszere alatt csak a hatalom kincsházait építette s nem talált időt, hogy ügyet vessen azokra is, kik az épülethez az anyagot hordják, kik véres verejtékkal a kincseket termelik. Kenyeret a népnek, szerszámot a kézművesnek, hogy megkeresse kenyerét! Oh mily igaz s magasztos a bölcsek tanítása, hogy a szabadság hónapja a kézműves szerszámjához hasonlítson, mert csak akkor termi meg a szabadság a boldogító gyümölcsöket, ha azokra árasztja áldásait, akik legelőbbet szenvedtek a rabság alatt.

Ez a mi korunkra a legfőbb tanulság, melyet a szabadság hónapjából merithetünk, hogy tartalom nélküli ömlengés s eget ostromló szólamok hangoztatása helyett szívünket nyissuk meg a Bölcsek utolsó tanítása előtt, mely szerint

a szabadság hónapja az orvos gyógyító balzsamához hasonlít. Erősítő s gyógyító balzsamírt csepegtessen a szabadság

dicső napjának mai emlékűnepe mindazok szívébe, kik a szabadság verőfénye okozta fokozódott fájdalommal vergődnek az egyenlőség s a testvérharcz komor küzdelmében.

* * *

Ha ünnepünk lelkes örömeinek közepette honszerelmünk egész melegével idézzük emlékünkbe ujjászületésünk nagy napját, ne feledjük, hogy a szabadság napjának emléke hazánk boldogságának az időmutatója és védőbástyája, melyet szent örökség gyanánt kell átadnunk utódainknak, kik a szabad önállóság áldásaival csak akkor fogják a közboldogság kincsházára kitűzhetni az örök győzelem zászlaját, ha az igaz egyenlőség s őszinte testvériség legnemesebb szerszámjával dolgoznak majd a közboldogság épületén, mert akkor a szabadság napjának emléke gyógyító balsam lesz, mely behegeszti a fájó sebeket, mely erősíti a sziveket, hogy a letűnt nemzedékhez méltón s hiven dicső nagyjaink hagyományaihoz rendületlen hivei lehessünk hazánknak, hol élnünk s halnunk kell.

Amen.

* * *

Letűnt idők dicső emlékein lelkesülve és tanulva, te hozzád fordulunk szent áhitat fohászával, Mindenható Isten, ki örökkévaló Ura vagy a történetnek. Alattvalói hűségünk szerető aggodalmával könyörgünk a Te színed előtt életet és boldogságot alkotmányosan uralkodó koronás királyunk számára, ki szabad hazánk szabad alkotmányának leghűségesebb őre s kinek dicső uralkodása emelte hazánkat a virágzás ama fokára, amelyen tiszteletet tudott kivívni a nemzetek sorában. Engedd, hogy még sokáig élvezhesse népének szeretetét; engedd, hogy alkotmányos uralma alatt nemzetünk oly

ifjakat nevelhessen, kik a békés fejlődés idején szellemük és szívük legjobb erejével munkálkodjanak hazánk javán, és — mitől mentsd meg Isten szép hazánkat — ha kell, a vész és vihar napjaiban ép oly elszántsággal, ép oly honfiúi szerelemmel áldozzanak lelkük hősiességében a haza oltárán, mint azok, kik a dicsőség fényét adták a márcziusi napoknak s akik immár az öröklét honában, örök boldogság jutalmának birtokában, honfiúi eszménykép gyanánt lebegnek a Magyarság előtt mostantól fogva mindörökké.

Amen.

